СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРҐАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРҐАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION.

ТРИ ЦЕНТИ РІК XLV. Ч. 160. Джерзі Сити, Н. Дж., вівторок, 13-го липня, 1937 VOL. XLV. No. 160. Jersey City, N. J., Tuesday, July 13, 1937. THREE CENTS

БОРОТЬБА ЗА РЕФОРМУ СУДУ ЩЕ ЗАГОСТРЮЄТЬСЯ

ВАШИНҐТОН. — Боротьба за реформу федерального суду прибирає ще гостріші форми. У суботу провід опозиції проти проєкту зовсім несподівано обняв сенатор МекКаран, демократ з Невади, розлючений заявою ґенерального почтмайстра Фарлія, що опозиція МекКарана пімститься на стейті Невади, бо федеральний уряд зменшить суму фондів, визначених для цього стейту. У відповідь на це сенатор МекКаран у двогодинній промові доказував, що проєкт реформи суду це тільки „клин для диктатури", та кидав визов зарядові Демократичної Партії викинути його.

Велике враження викликало становище, що його заняв сенатор О'Магоні, котрий критикує провід партії більшости за ломання опозиції, називаючи це обмеженням свободи слова.

ЗНОВУ СТРАЙКОВІ ЗАВОРУШЕННЯ ПІД ФАБРИКОЮ СТАЛІ.

МАСИЛОН (Огайо). — У неділю вечором, коли до фабрики сталі підприємства „Репоблик Стіл Корпорейшен" почали входити робітники на нічну шихту, між страйкарами й страйколомами прийшло до кривавих бійок.

Один чоловік згинув на місці; з кількох, відставлених до шпиталю, один може померти.

З Кантону прислано потім компанію національної ґвардії.

СТРАТИЛИ НАДІЮ ЗНАЙТИ ПАННУ ІРГАРТ.

ГОНОЛЮЛЮ. — Летуни американського воєнного корабля „Колорадо" закинули вже дальше шукання панни Іргарт та її навіґатора.

Триденні пошукування коло 300 летунів не дали ніякого висліду.

АЛЮМІНОВИЙ СТРАЙК СКІНЧЕНИЙ.

АЛКОА (Тенесі). — Страйк робітників підприємства „Алуминум Ко. оф Америка", що почався був 18-травня для протесту проти відмови фабрики підвищити заробітню заплату робітникам, закінчився, як робітники приняли пораду Американської Федерації Праці вертатись до праці.

КУ-КЛАКС-КЛЕН ЗНОВУ ВИРИНАЄ.

АТЛАНТА (Джорджія). — Гайрем Еванс, „головний чарівник" Ку-Клакс-Клена, виступив з публичною заявою проти Комітету Промислової Орґанізації й Американської Федерації Праці. Він каже, що Ку-Клакс-Клен не буде стояти бездільно, як Комітет Промислової Орґанізації, переповнений комуністами, пробує повалити наш суспільний лад, а Американська Федерація Праці теж піддається „нездоровому й неамериканському впливові Комітету Промислової Орґанізації".

ДОБИВАЮТЬСЯ ВСТАВЛЕННЯ УРЯДУ ЗА ЖИДАМИ В ПОЛЬЩІ.

ВАШИНҐТОН. — На заклик Американського Жидівського Конґресу збирається тут конференція представників жидівських громад у Злучених Державах, котра має вислати делеґацію до секретаря стейту з меморіялом у справі переслідування жидів у Польщі.

Меморіял домагається від американського уряду вставлення за жидами в Польщі на тій основі, що Злучені Держави поносять відповідальність за створення самостійної Польщі і тому вони повинні дивитися за те, щоб жидам дано ті права, які їм обіцяно в міжнародніх умовах і в польській конституції.

ТРИ СОТКИ ЖЕРТВ СПЕКИ В КРАЮ.

ВАШИНҐТОН. — Небувала спека, що навістила східню частину Злучених Держав, коштувала, за обчисленням „Асошіейтид Прес", життя 295 осіб. У Ню Йорку ґазети приписують спеці 38 смертей.

У неділю вечором у багатьох околицях упав сильний дощ, котрий трохи обнижив температуру, але уряд погоди каже, що це буде лише хвилева полекша. Підчас громовиці ґрім убив кілька осіб. У Флемингтоні, Ню Джерзі, ґрім ударив у дерево й убив 9-літнього Валтера Понсатовського, що сховався від дощу під дерево. До шпиталю Морисонія в Бронксі, Ню Йорк, привезено якогось чоловіка, раженого громом у парку Кротона. Ґрім, що летів прямо поземо, спричинив частинну амнезію пораженого чоловіка: він пригадав собі своє імя, але не міг подати ні адреси, ні інших подробиць про себе.

СНІҐОВИЦІ В АРҐЕНТИНІ.

БУЕНОС АЙРЕС (Арґентина). — Арґентина терпить від сильних морозів. Навіть у місті Буенос Айресі температура спала до 35 ступнів Фаренгайта, а з гір Андів дує сильний морозний вітер. У гірських провінціях температура обнижилася понижче точки мерзнення. В горах Андах великі сніжні бурі перервали комунікацію між оселями.

УКРАЇНСЬКИЙ ЖІНОЧИЙ СОЮЗ У ПРАЗІ.

Дня 23 червня ц. р. Український Жіночий Союз у Празі відбув свої річні загальні збори. Старий уряд дістав абсолюторію й вибрано новий уряд, до якого ввійшла знов як голова пані З. Мірна. В члени управи вибрані: Л. Бич, З. Вітвицька, М. Мартос, Л. Садовська.

ОЗЕРО ПРОПАЛО В САСКАЧЕВАНІ.

Доказом повільного переходу частини Канади на пустинну смугу внаслідок кількалітньої посухи є найновіші звідомлення про озеро Джанстон, положене на полудне від головної сіпіярської залізниці в Саскачевані. Те озеро славилося роками як місце гнізд для мілонів диких качок і гусей. Озеро Джанстон донедавна було найбільше в південній половині Саскачевану; його довжина мала 25 миль, ширина 11 миль, покриваючи терен 275 секцій землі. Тепер це озеро виглядає на плитку баюру, через яку можна переїхати автом з півночі на полудне. Кажуть, що до кінця липня озеро цілковито висохне. Дно озера покрите солянкою, яку вітер здуває на поля і завдає фармерам новий клопіт.

Подібно кожного року тратять воду озера в Алберті, хоч не так швидко, як озеро Джанстон.

ШАХІСТ РБОЖЕВОЛІВ, ПРОГРАВШИ ПАРТІЮ.

Як повідомляють із Ґдині, підчас міжнародного турніру в Юраті шахіст Ахлес Фрідман, банковий урядовець в Лодзі, програвши партію, збожеволів так, що мусіли відставити його до психіятричного заведення. Лікарі ствердили, що Фрідман терпить на схізофренію. Він сильно подразнений і не пізнає кревних ані знайомих.

ГОЛОД У КИТАЮ.

З причини довготревалої посухи в китайській провінції Квайчав панує страшний голод. Уряд старається прохарчувати 3 міліони людей, яким грозить голодова смерть. Населення живиться тільки корою і листям, але й таких „харчів" уже не стає. Наслідком посухи висохла ріка Нанамін. Також у провінції Шечуан панує голод. Багато людей затруїлися трійливими ростинами.

КОРАЛЕВА ЦЕРКВА.

Завжди хотіла людина вложити в будову божих храмів усі свої почування, цілий свій пієтизм і свою глибоку віру, щоби будинок, який мав стати храмом божим, виглядав завжди найвеличавіще.

Ці суперлятиви віри виявляли люди в будові церков добором найшляхотніщих і найдорожчих матеріялів. Були церкви прикрашувані дорогими металями, викладані мармуром, одначе нікому мабуть не снилося, щоб церкву побудувати з коралів. Таку церкву вибудували в одним місті в передґанґовій Індії. Як будівельного матеріялу вжили там коралів, отже мури цієї святині світять ясно-червоним блеском.

ВІЙНА МІЖ ДІДИЧЕМ І СЕЛЯНАМИ.

Село Сопіт біля Сколього, голосне своїм конфліктом із власником місцевих дібр (лісів) Петром Ментеном, пригадалося знову світові. Перед кількома днями згоріла в ночі нова деревляна не викінчена ще вілля Ментена, причому недалеко місця пожежі знайшли дошку, напущену тером. Нема сумніву, що пожежа повстала внаслідок підпалу. Слід пригадати, що тому кілька тижнів спалено в Сопоті на шкоду Ментена, який живе постійно у Львові, давні двірські будинки, перемінені опісля в лісничівку. Все те, розуміється, у звязку зі спором громадян за полонини і пасовисько з П. Ментеном, голяндським громадянином. В найближчому часі до Сопоту має приїхати спеціяльна комісія, зложена з посла д-ра Трояна, повітового люстратора Явеня і власника дібр Ментена, щоб зліквідувати спір з громадою.

ТРАҐІЧНА ПОМИЛКА НА ПОЛЮВАННІ.

В Делятині, пов. Надвірна, залізничий веркмістр Сас підчас полювання в лісі застрілив через помилку свого приятеля, залізничого машиніста Бавмана. Сас так перенявся тим випадком, що вистрілом з рушниці в рот відобрав собі життя.

ДИТЯЧА ВАТАГА.

В околицях Шен-су в Китаї відділ урядової армії схопив розбишацьку ватагу, яка складалася з 22 хлопців у віці від 10—14 літ.

Ватага старих розбишак перевела була спеціяльний вишкіл з хлопцями, щоб їх заправити до зручних нападів по дорогах і до нападів на місійні станиці. Крім цього кілька з них мали вже на совісти підпал господарств. За свої подвиги хлопчиська діставали прегарний одяг та багато харчів. Хлопців віддали до поправних заведень.

СТАРИННИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ЗАМОК В ЛЮБЛИНІ.

В старім Люблині за ринком і за бувшою церквою (тепер подомініканський костел), на місці, де колись була церква св. Михайла (опісляж костел тогож імени, розібраний у XIX в.), відкрили при роботах підземні мури більших розмірів. Відкопали муровані підвалини (з білого каменя і цегли), на середині мурованy підставу під якусь вежу і три підземні хідники, що ведуть від подомініканського костела, від ратуша і краківської брами до низького замку, який до нині задержався за старим Люблином. Відкрили широкі підземелля (пивниці). Валяється дуже багато людських костей, кусники мармурових порогів, декорацій, ґзимсів, кілька плиток з підлоги (білий і чорний мармур) і т. і. Пізнати, що на цім місці було яких шість будівель, що черґувались по собі в ріжних часах. Роботи веде люблинський маґістрат, але по „маґістратськи", без пляну, копає рови і викидає на боки землю, якби шукав грошей, замісць збирати одну верству за другою. А публика засмічує і засуває відкопане.

НЕ ВІЛЬНО ЗІШКРОБУВАТИ ЛУСКИ З ЖИВОЇ РИБИ.

Польська влада звернула увагу, що при продажу риб купці часто крають живі риби і що кухарі зішкробують луску з живих риб. Це противиться не лише найпримітивнішому почуттю гуманности, але й законові про охорону звірят, тому небавом появиться урядове вияснення, що за крання або шкробання живих риб загрожує сувора кара.

ЖЕРТВА СКАЖЕНОГО ПСА.

У варшавському шпиталі померла 16-літня дівчина Бояновська, яку тому місяць покусав на вулиці пес. Спершу ніхто не звертав на цю пригоду уваги, аж згодом виступили у неї прояви скаженини. Лікарська поміч показалася спізненою.

ЛІСНИЧИЙ ПОСТРІЛИВ СВЯЩЕНИКА.

В селі Дрогобичка коло Дубецька, перемиського повіту, вмер місцевий учитель Леонард Кульон. Коли пізним вечором римо-кат. парох кс. Мельнік прийшов до школи і звелів перенести небіжчика з мешкання до кляси, надійшов місцевий лісничий. Не знаючи про смерть учителя і думаючи, що до школи добувся злодій він крикнув серед темряви: „стій, бо стріляю!" Не діждавшись відповіди, він стрілив і зранив кс. Мельніка в ноґу. Раненого відвезено до перемиського шпиталю.

ПРОЦЕС ЗА СТРАХОПУДА.

Іноді за ріжні дрібниці водяться селяни по судах, одначе ще ніколи суд не займався страхопудом на горобці. Аж два югославські селяни, чи пак їх жінки пішли з такою справою до суду і щойно суддя мусів їх помирити. Ціла подія мала сильну гумористичну закраску і викликала не тільки веселий настрій у суді, але довший час веселила односельчан позовника і пізваного.

Ціла справа вигляда так:

Одного дня запримітив один селянин у городі свого сусіда страхопуда на горобців, який одягом, виглядом і маскою лиця був зовсім подібний до його жінки. Тому, що обі сусідки жили з собою від довшого часу в незгоді, ясно було, що йде тут про злобні кпини й приниження. Висміяна селянка і її чоловік домагалися від сусіда, щоб він негайно забрав страхопуда з городу. Одначе сусідові навіть не снилося вислухати протесту покривдженого. В ночі селянин із своєю жінкою самі пішли на сусідський город і викинули нещасливого страхопуда.

Очевидно це дало притоку власникові страхопуда внести до суду скаргу на своїх сусідів, мовляв, вони нарушили чужу власність. „Коронним свідком" у цій справі був страхопуд, якого на домагання судді мусіли „грабіжники" принести до суду. Суддя переконався, що страхопуд справді незвичайно подібний до селянки і видав соломяний присуд. За „грабіж" не покарав грабіжників, тільки жінку позовника, ствердивши, що вона поставила страхопуда, щоб висміяти свою сусідку.

ЯПОНСЬКО-КИТАЙСЬКА ВІЙНА РОЗГОРЯЄТЬСЯ

ШАНҐГАЙ. — Збройний конфлікт, що вибух між японськими і китайськими військами недалеко Піпінґу, розгоряється у справжню війну. Обі сторони спроваджують у ті околиці нові війська. Китайський уряд погрожує, що коли японці далі будуть входити на китайську територію, то це закінчиться формальним виповідженням війни. Та японці на це не звертають уваги. В останніх днях їх війська захопили знову два міста. Також є чутки, що Японія висилає до Китаю нову армію. Причиною тих воєнних кроків з боку Японії є те, що вона вважає теперішній момент, коли то совєтська армія розшарпана внутрішніми інтриґами і розстрілами, за відповідний, щоб захопити впливи на цілий Китай.

ІТАЛІЯ БУДУЄ ВЕЛИКИЙ ЛЕТУНСЬКИЙ МАЙДАН.

ҐЕНОА (Італія). — Мусоліні зарядив будову в місті Ґеноа величезного летунського майдану, що коштуватиме $6,000,000. Цей майдан матиме виключно воєнно-стратеґічне значіння, звернене проти Франції. Воєнні літаки, стаціонавоні на тому майдані, могтимуть контролювати морську комунікаційну лінію, по якій вразі війни Франція мусілаб транспортувати свої війська з Африки до Франції, або навпаки. Будова цього майдану означає, що Мусоліні на випадок війни приготовляється мати проти себе не лиш Анґлію, але також Францію.

БОЛЬШЕВИКИ ПРО СЕБЕ.

МОСКВА. — Ростовський часопис „Молот" описує відносини, які панують в Осоавіяхімі, себто в напів мілітарній совєтській орґанізації, якої завданням є мілітаризувати молодь та підготовляти її до військового діла. Він пише: „Вороги народу, аґенти японсько-німецького фашизму, які дісталися до проводу орґанізації Осоавіяхіму Озівсько-Чорноморського краю, завдали велику шкоду обороні держави. Вони вилучили політичний зміст з руху ворошиловських кінотчиків. Вони дезорґанізували місцеві орґанізації і клюби. Вони ударемнювали приготування рекрутів і перешкоджали всіми можливими засобами розвиткові масової оборони. Краєва рада Осоавіяхіму, яка повинна була зорґанізувати протиакцію для зліквідування цих шкідливих акцій, не зробила цього. Навіть літо, найкращий час для орґанізації всіх можливих оборонних робіт, не принесло ніякого посилення діяльности. Летничі клюби переводять зле літні вправи та приготування летунів на легкопадах. Краєва рада Осоавіяхіму тільки хвалиться зростом числа своїх членів, але вони фактично існують лише на папері. Ганьбою є, що навіть комуністи, члени Осоавіяхіму, не роблять нічого, щоб посилити роботу орґанізації". — (Офінор).

ФРАНЦУЗЬКИЙ РОМАН ПРО СОВЄТСЬКУ УКРАЇНУ.

ПАРИЖ. — Кілька тижнів тому вийшов роман знаного французького письменника Пера Мілля. У тому романі акція переважно відбувається на українських землях, в Одесі та Києві. Повість має наголовок „Шукачі пригод". Особисті інтереси, жорстока Чека, проєкти якогось „комуністичного, латинського інтернаціоналу" переплітаються у ній досить драматично. Багато у ній фантазії.

УКРАЇНСЬКА СЛУЖБА БОЖА В ПРАЗІ.

ПРАГА. — На українські православні Зелені Свята відправив у Празі українською мовою Службу Божу протоєрей о. Бриндзан, що приїхав для цього з Парижа. На присутніх відправа зробила глибоке, незабутнє враження. До скріплення глибокого настрою причинився також український хор, що під керуванням п. Б. Левицького проспівав цілу Службу Божу.

МОГИЛА БАРОНІВНИ ВЕЧЕРИ.

ПРАГА. — При копанні могили на цвинтарі в Пардубицях знайдено випадково труну з тлінними останками баронівни Вечери, відомої з траґедії в Маєрлінґу. Срібна труна з золоченими держальцями була закопана в глибині 80 центиметрів. Цієї могили в книгах цвинтаря не зазначено. Череп має сліди рани від пальної зброї. Про те, що баронівну Вечеру поховано десь в околицях Пардубиць, ходили вже давно чутки. Граф Ляріш, великий землевласник, якому тоді належали Пардубиці, був близьким приятелем архикнязя Рудольфа і баронівни Вечери. Після драми в Маєрлінґу до замку Ляріша приїздили урядовці двірського департаменту, які допитувалися його про тіло Вечери, але ніяких пояснень від нього не одержали.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

„ЛОВІТЬ ЗЛОДІЯ"

Кореспонденти американських ґазет у Росії подають до своїх ґазет вістки про дальші випади большевицьких головачів проти ріжних демократичних державних систем, а головно проти демократичних установ Злучених Держав.

Остання така згадка про американську політичну систему згадує будову американського найвищого законодатного тіла, себто конґресу. Властиво не цілий конґрес, а одну його складну частину, американський сенат. Закидував Америці большевицький головач недемократичність щодо організації цього сенату на тій основі, що сенат складається з представників стейтів, при чім кожний стейт має там двох представників, без огляду на те, скільки мешканців має стейт. Через це стейт Ню Йорк, що має багато міліонів людей, вибирає двох представників, таксамо, як інший стейт, що має всього кількасот тисяч мешканців.

Як слушно звернули увагу кореспонденти, фальш цього представлення справи лежить у тому, що бесідник подав деякі факти, але не подав усіх. Не згадував він, наприклад, що в конґресі є ще одна палата, палата послів, у котрій число представників зо стейту залежить від того, скільки населення має цей стейт. До цього можна ще додати це, що большевицький критик дуже вигідно пропустив собі історію сенату, себто пропустив, як це так сталося, що кожний стейт має однакове число представників, без огляду на те, скільки він має населення. Певна річ, що з цього виходить нерівність, але буває подібна нерівність і в багатьох інших установах, а проте не можна говорити про поломання демократичних засад. Адже й большевицький уряд є представлений у Лізі Націй, де стоміліонова держава має якраз стільки голосу, що кількасот-тисячна. Ця рівність, що виходить на нерівність, це один з засобів захорони інтересів менших політичних тіл перед майоризацією більшин. Як американські стейти мають по рівному числу представників у сенаті, то це не є так доказом браку демократичности американської політичної системи, як доказом, що в Злучених Державах ще далі живе традиція свідомости, що Злучені Держави це федерація самостійних держав.

Замітно теж, що цей випад проти американської конституції зробив Андрій Вишинський, большевицький головний прокуратор, той самий, що підчас останніх кривавих розправ сталінської диктатури зо своїми противниками відіграв головну, але певно несла́вну роль. Ціла діяльність цього прокуратора-вішателя це один поличник демократичній системі судівництва, і кому, як кому, але йому найменше лицювало говорити щонебудь про брак демократії в Америці. Як цього роду чоловік, котрого руки, говорячи образово, стікають кровю жертв недемократичної процедури, виступає з критикою американської демократії, то вже це одно, що він на це важиться, що ніхто там не знайдеться, щоб йому сказати, щоб у домі вішальника не говорив про смерть, свідчить, що якраз у Росії нема найменших даних для демократичного устрою.

РОЗГАРДІЯШ

У нас була сенсація: конфлікт краківського єпископа князя Сапеги з урядом Річи Посполитої. На око — дрібна справа, але вона дуже яскраве світло кидає на цілість політичних відносин у польській державі.

Коротко справа така: єпископ Сапега на власну руку, проти волі премієра міністрів, Складковського, і президента республики, наказав перенести і переніс з вавельської катедри, з крипти св. Леонарда до крипти Срібних Дзвонів останки маршала Пілсудського. Як сам подає причину, через те, що в першій крипті було завогко і через те, що коли останки лежали в першій крипті, забагато ходило відвідувачів не-католиків і перешкоджували молитись... Але суть інша. А саме та, що польська націонал-демократія і досі ані йоти не уступила зо своїх поглядів на річ санаційного табору, який кокетує з нею; отже не визнала досі і Пілсудського, маючи своїх власних героїв: Дмовського, Галера, Падеревського й інших.

Проти зарядження єпископа очевидно посипалися протести леґіоністів і інших організацій санаційних, ОЗОН-у. Премієр подався до димісії, хоч його димісії президент не приняв.

Чим остаточно скінчиться ця справа, чи вплинатиме Рим, чи як, не відомо. Але не в тім річ. Річ у тій дрібязковости, якої набирають в останніх часах майже всі прояви індивідуального чи збірного вияву національної волі в Польщі. Одна з відозв, у якій протестовано проти єпископа, називає його вчинок „вибриком". Ми, українці, абсолютно не можемо симпатизувати з жадною з тих обох нам ворожих сторін. Уся ця історія є в наших очах комічною і варохольською, подібною до тої, яку німці звуть „бубенштрайх". Щоби поставити на своїм. Дрібний жест...

Тепер другий випадок. На засіданні академії один з академіків заявив, що академічного словника не купують навіть міністри. Тоді один з них, полк. Пристор, демонстраційно встав і вийшов з салі врочистого засідання... Чи така скарга („не купують словника") та реакція на неї не є знову такими самими смішними дрібними жестами, не є „бубенштрайхом"? Таксамо як і димісія кабінету зприводу „вибрику" єпископа Сапеги. Чи де на Заході бувають такі кабінетові крізи? Чи, колиб на врочистім засіданні якоїсь академії з уст академіка впали слова того роду докору (як у ґрайзлерні: „а чеґо пан у мне не купує"?), то чи, наприклад, в Америці моглаб наступити подібна реакція? Колиб на салі знаходився якийсь міністер, то він можливо витягнув би з кишені кілька чи кількадесять долярів і в той спосіб застидав би нарікайла, або зробив би якийсь інший подібний жарт... Тут інакше: тут комічні виступи і ще комічніші реаґування на них. Усе це дрібязкове, позбавлене сенсу, гумору.

Таксамо, як ота нагінка на жидів. Чи форма погромів не є формою найменшого опору? чи не є деклярацією безрадности? Ще можна зрозуміти ті погроми, що відбувалися в Україні підчас революції, коли ціле майже жидівство перейшло на сторону Росії, коли державний апарат був неналагоджений або знищений до цеї міри, що не міг боротись успішно з погромами. Але як можливо, щоби були погроми в теперішній Польщі на зимно?

Цілу серію прикладів такої дрібязкової, підїздової боротьби з українцями, з нашою школою, церквою, мовою можна визбирати з преси. Ніде нема жесту, нема чогось сильного, імпонуючого, або просто хочби такого, щоб морозило кров у жилах (як в СССР), або таких хочби гострих доконаних фактів, якими оперує ґітлерівська політика. Натомісць напір у сторону найменшого опору, дрібні „утарчки", смішні борикання між ріжними ґрупами, дрібні вискоки чи вибрики проти жидів чи інших „меншостей"; ніде ні тіни якоїсь великої думки чи пляну.

І люди того формату хочуть імпонувати своїм „меншостям"?

ЛІТЕРАТУРНІ НОВИНИ З ЗАХІДНЬОЇ УКРАЇНИ

Святе Письмо українською мовою.

Появилася прекрасна книга: „Святе Письмо Господа нашого Ісуса Христа" в перекладі о. Михайла Кравчука на основі грецького тексту з поясненнями. Книгу ту, що має 458 сторін друку й 15 ілюстрацій Петра Холодного (батька), видало В-во „Українська Преса" у Львові, вул. Костюшка 1 а.

Книга ця, оправлена в картон, коштує 10 злотих.

Треба тут підкреслити, що видавництво „Українська Преса" крім малих розміром книжок (що є на 128 стор.), видало оце вже 4-ту книгу того розміру: 1) **Велика Історія України,** написав Микола Голубець, з передмовою д-ра Івана Крипякевича; 2) **„Історія Українського Війська",** написав д-р Богдан Гнатевич; 3) **„Історія Української Літератури",** написав знаний наш критик проф. Володимир Радзикевич, і 4) власне **„Святе Письмо".**

Всі ці чотири книги дбайливістю видання і зредаґуванням дорівнюють такій чудовій **„Пропамятній Книзі",** що появилася в Америці з нагоди 40-ліття У. Н. Союзу.

„Мотря" Б. Лепкого по польськи.

Найбільше й найпопулярніше видавництво варшавське „Руй" друкує в польському перекладі повість „Мотря" Б. Лепкого.

Ця повість була вже інсценізована і її виставляв Український Народній Театр ім. І. Тобілевича. „Мотря" на сцені робила незатерте враження. Поза мистецькими вальорами має згадана повість ще й високу морально-виховну тенденцію.

Конфіската.

Наша цінна поетка Наталія Лівицька-Холодна, що то писала досі самі еротичні поезії, взяли тепер ширший горизонт: написала поеми на суспільницькі теми п. з. „Сім літер". Та вона підпала конфіскаті у львівській прокуратурі. Видавництво робить заходи, щоб удруге видати цю прецікаву збірку.

Ростуть літературні нагороди.

З року на рік літературні нагороди в Західній Україні набирають щораз то більшого розголосу й зацікавлення.

Досі були тільки дві літературні нагороди, а саме: 1) Літературна нагорода ТОПІЖУ ім. Івана Франка, і 2) Літературна нагорода У. К. С. (Українського Католицького Союзу).

Цього року маємо ще й третю нагороду, ім. В. Стефаника, що її уфондували земляки зза океану. Висота нагороди виносить $75 і є призначена за найкращу повість, що появиться в 1937 році.

Нашим письменникам ці нагороди це неабияка надія й заохота.

Що нового написали наші поети й письменники.

Знаний поет і письменник Юрій Косач написав дві книжки, що появляться ще цього року. Перша — це повість, друга — це книжка новель. Косач, як бачимо, це дуже працьовитий і плідний письменник.

Б. І. Антонич перекинувся з поезії на драму. Уже викінчив дві драми з сучасного життя. Дай, Боже, йому поводження в драмі, такого, як у поезії. А за поезії, як ми знаємо, він був аж двічі лавреатом.

Святослав Гординський, маляр і поет, викінчив аж 10 великих поем. Покищо шукає видавця. Як відомо, в нас усе ще дуже тяжко знайти видавця на поезії. Вже лекше можна знайти видавця на сонник, аматорські песи, чи зільник.

Нові книжки.

У Видавництві „Діла" вийшов том новель письменника з „Молодої Музи", Володимира Бірчака, п. з. „Золота скрипка". Ці новелі відзначаються особливим гумором, що його має Бірчак. І цікаве, що тоді, коли його товариші, молодомузці, вже поломили крила й спочили на лаврах, Бірчак творить повним розмахом.

Те саме видавництво видало перекладену книжку п. з. „Любов, оповита брехнею". Автором її є Сальваторе Фаріна. Кожний перклад витаємо дуже радо, бо в нас запримічується брак перекладної літератури.

Василь Ткачук.

Пан дому.

— Перепрошую, чи ви є може господарем дому?

— Очевидно! Від смерти моеї жінки.

Похибка в рецензії.

Найбільше оплескували п. Ріпайло, за її артистичну гру на скринці.

ЗА ПЛЕКАННЯ ДИСЦИПЛІНИ.

У своїм часі була поміщена у львівськім часописі „Наш Прапор" стаття Е. Капшія на тему „Треба дисципліни!" До цього редакція додала, щоб у дописах з громад не писати про те, що виробляє одна чи друга амбітна „паршива вівця", а про те, як розумні й ідейні люди ліквідують анархічні виступи, сварні, безладдя, безділля, а заводять дисципліну і ведуть будуючу працю. Ось про таке треба би писати до „Свободи" і з наших громад в Америці. І в наших громадах і товариствах треба обовязково доводити до цього, щоб громадяни, що є вибрані на уряди, виконували совісно свої обовязки, а в першу чергу навчилися приходити на зібрання, і то приходити в означений час. Бо від цього нашого спізнювання зачинається всяка наша орґанізаційна нездисциплінованість. Не навчившись обовязковости і дисципліни в громадськім житті, не можемо виказати тих прикмет і тоді, коли рішається доля нації, нашої власної волі. Про ці справи пише згаданий часопис між іншим таке:

„Мабуть не можна собі уявити будьякої орґанізації, яка моглаб справно розвиватись і здійснювати практично в житті програмові завдання, якщо мала би в себе людей нездисциплінованих, що не мають належного зрозуміння, а подекуди навіть з байдужністю й зарозумілістю відносяться до заряджень та вказівок старшини, яку самі вибрали. Коли говоримо про орґанізацію, побудовану на здорових національних і моральних основах, то не можемо перейти до денного порядку над питанням дисципліни і совісного виконування обовязків, які добровільно приняли на себе члени, вступаючи до товариства.

„У всесвітній історії знаходимо багато примірів, де здисципліновані нації висувалися завдяки тій прикметі на чолові місця в політичному житті і накидували свою волю іншим — розєднаним на дусі — народам, які ставалися нераз погноєм для їхнього духово-матеріяльного розвитку.

„Сьогоднішнє життя довкола нас показує нам, як інші нації творять здисципліновані фаланґи, як на одно-одніське слово провідника нації стають у ряди сотні тисяч, чи мілони здисциплінованих борців, не питаючись, „пощо", „нащо" і т. п., стають в означеній годині, бо такий приказ того, кого нарід вважає за свого вожда.

„У нас — на жаль — зовсім інакше. Коли треба було станути в обороні Києва, то навіть найближчі його околиці в більшості сиділи вдома і влада на це дивилася крізь пальці, себто, оставляючи їх у спокою й обороняючи їх перед большевицькими грабіжами, нагороджувала їх тепленьким запічком, коли горстки оборонців день і ніч стояли й гинули на морозі.

„Бракувало нам сильної руки, залізної дисципліни і тому державна будівля, здвигнена при помочі тяжких, крівавих зусиль ідейних одиниць, захиталась у своїх основах у зударі з московськими силами.

„Дисципліна не родиться сама собою; її треба плекати. Дійсна дисципліна, яка не є сліпим послухом наймита, але виявом сильної волі ідейного громадянина, така дисципліна вимагає плекання, дбайливої опіки, доцільного виховання.

Приємні відвідини.

— Ну, як, Івасику? Не був ти вуйкові й тітці тягаром?

— Зовсім ні, мамо. Навпаки, коли я прийшов до них, то тітка сказала: Ще тільки тебе бракувало!

Антін Чехов.

ЧИЙ ПЕС?

Серединою базару йде з клуночком ревіровий Очумєлів, у новісенькому плащі, а за ним поліцай з решетом, повним сконфіскованого аґресту.

На базарі тепер тишина. Вже ні живої душі, навіть і прошаків не видно. Довкола поотвирані на всю ширину двері крамниць і гостинниць, наче голодні ненаситні пащі...

Нараз ревіровий почув:

— А будеш ти кусати, бестіє! Люди, заступіть йому там!... Таж тепер не вільно кусати! Держіть його! Гу-гу-гу!...

Тепер чути скомління.

Очумєлів, оглянувся і бачить, як з торговлі Тичугина вибіг пес і втікає на трьох ногах та оглядається позад себе тривожно. За псом гонить чоловік у перкалевій крохмаленій сорочці, в розіпнятій камізольці. Здогонив нарешті та хапає його за задні ноги. Знову почулося скомління та крик: „Не пусти!"

З крамниці визирають цікаві. Зараз теж гарна громада зібралася.

— Там певно якась авантура, прошу пана, — каже поліцай.

Очумєлів завертає вліво і підходить до юрби. Саме той, підхмелений добродій у сорочці, золотник Хрюкин показував усім свій закрівавлений палець. На його лиці виразно можна було читати: „Вже ти, драбе, заплатиш за це!"

— Щож це за збіговище? — питається ревіровий, перетискаючися в середину. — Що сталося? А що це в палець? Хто кричав?

Хрюкин відкашельнув у кулак і починає говорити.

— А то, прошу вас, іду собі найспокійніше з Матвієм по дрова, аж тут ні відси ні відти вискакує цей лайдак і хап мене за палець. Таж я, будь ласка, живу з моїх десятьох пальців... А то робота дрібна, делікатна... Хай мені тепер заплатять, бо я може й увесь тиждень не моґтиму рушити цим пальцем. Таж того нема в ніякому законі, щоби чоловіка могло кривдити таке сотворіння. Та то не варто би жити на світі...

— Гм, добре — каже Очумєлів, покашлюючи та насуплюючи брови. — Добре. А чий то пес? Я того плазом не пущу. Я йому покажу, що це значить позволяти псам волочитися... Пора вкінці забратися гостро до тих панів, які думають, що приписи не для них. Коли один-другий драб заплатить каау, то вже собі затямить, що це значить такий пес або й інше створіння, що волочеться... Вже я їм покажу! Елдирин — звертається до поліцая — треба зараз довідатися, чий то пес, списати протокол, а пса вбити. Напевно скажений. Знаєте, чий?

— Мабуть Ґенерала Жиґалова — відзивається хтось з юрби.

— Ґенерала Жиґалова? Гм!... Елдирин, здійми но мені плащ... Страшна духота... Видно, на дощ заноситься... Одного лише не розумію: як міг такий песик вкусити? — звертається до Хрюкина. — Навіть не досягне пальця. Таж це майже щеня, а тут хлоп як дуб. Ти певно десь до цвяха скалічився тай тобі прийшло до голови, що можна би скористати... Знаємося ми...

— Він йому, прошу пана, з жартів циґаро під ніс, а пес теж не дурний, зараз хап його! То задирливий чоловік...

— Брешеш! Коли ти не бачив, то не бреши. Не бійся, пан ревіровий має розум, зараз пізнає: хто бреше, а хто совісно говорить, як перед Богом... А зрештою, коли я збрехав, то хай суд розсудить. Таж у законах сказано, що тепер усі рівні... А хочеш знати, то я також маю брата жандарма.

— Тихо!

— Ні, то не ґенералів — запримітив поліцай після довшої надуми. — Ґенерал таких не має. Має тільки ловецькі пси.

— Чи ти це напевно знаєш?

— Напевно, прошу пана.

— Так. Я також знаю. Таж ґенерал має пси дорогі, расові, а цей... чорт зна, що... От, звичайний, простий кудлач. Не варта й держати. Де розум. Хай би тільки в Петербурзі або Москві показався на вулиці, зараз гицель зловив би. Ти, Хрюкин, не повинен дарувати твоєї кривди. Треба їх навчити. Пора вже, щоби нарешті...

— Гм, зрештою хто зна — голосно думає поліцай.

— Може й не ґенералів. Таж на морді не має написано... Недавно перед ґенераловою хатою бачив я такого...

— А самособою, що то ґенералів — потверджує хтось з боку.

— Гм... Дайно мені плащ... Якось холоднувато. Віднесеш мені того пса до ґенерала та довідаєшся... Скажеш, що то я знайшов його та присилаю. Скажи теж, щоб його не пускали... Бо коли йому так перший-ліпший дурень буде циґаром попід ніс їздити, то що пес буде варт? О, пес то дорога річ. А ти, дурню, пусти руку вділ. Нічого не поможе тобі палець показувати. Сам собі завинив.

— Ґенералів кухар іде! Зараз довідаємося. Гей! Прохоре! Ходи но сюди, голубчику, та подивися: чи то ваш пес?

— Відки вам до голови прийшло? Ґенерал ніколи такого не мав.

— Що тут допитуватися — каже Очумєлів. — Звичайний пес із вулиці. Сказав я, що той пес волоцюга, то волоцюга. Треба вбити тай кінець!

— Так — говорить з провола Прохір. — Не наш, щоправда, одначе ґенералового брата. Ґенерал не йде на лови з хортами, лише брат, що саме приїхав...

— Таак? приїхав? — питається ревіровий, всміхаючись любенько. — Гм, прошу! А я не знав.

— Так, приїхав у гості.

— Гм, прошу! Затужив за братом. То це його пес? Я дуже радий з того. Забери його. Нічого собі, гарне песя. А який мудрий! Он того тут схопив за палець. Ха, ха, ха! Та не бійся, песику... Г-р-р... о, гнівається, драб...

Прохір із псом пішов собі, а всі сміються з Хрюкина.

— Та ми ще розмовимося — погрожує Очумєлів, загорнувся плащем і йде далі.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ЧИ СТРАШНО?

Астрономи Гарвардського університету в Кеймбриджу, Месечусетс, подають до публичного відома, що до земської кулі зближається комета та що десь у першій половині серпня її буде видно голим очима.

Ця оповістка пригадує нам страхіття, яке викликала колись поява хвостатої звізди. Казали люди, що її поява заповідає війну, пошесть, великі всенародні катастрофи або смерть королів.

Відколи наука прослідила ходи таких комет так, що вона вже може наперед подати час їх появи, все це страхіття перейшло в сферу забобонів.

НА МІСЦЕ СТАРИХ СТРАХІВ НОВІ?

Одначе не пропали ще всі страхи від появи комети. Боялися колись комети як віщунки, немовби божого знаку, приходу страшних подій, а від часу, як люди зрозуміли, що таке комета, почали боятися, що станеться, як комета зударится з нашою землею.

І справді в хвості комети є горіючі гази, які захопивши землю, зробили б ще більше шкоди, ніж ці річи, яких люди давніше через комету боялися; більше, ніж війна, пошесть або смерть якого царя.

Та цим разом наука знову приходить з поміччю, бо вчені можуть обрахувати, на яку віддаль до землі наближиться комета.

ЖЕРТВИ СПЕКИ.

Коли в місті вмирають люди від спеки, не від речі буде послухати, що в цій справі радять лікарі.

Нюйорський міський комісар здоровля радить населенню міста „тейк іт ізі". Себто, держися спокійно. Не напружуйся забагато. Не сиди забагато на сонці. Не роби довгих проходів. Не роби забагато фізичних вправ. Не берися до напружених атлетичних забав.

Зовсім слушно додає комісар здоровля: не роби цього, як можеш собі на це дозволити. Звісно, є люди, що не можуть.

ЇЖА В СПЕКУ.

Цей комісар подав теж цілу низку приписів про те, що і як їсти підчас спеки.

Передівсім радить він дивитися добре за своєю їжею. Себто, треба її змінити. Не можна їсти в спеку того, що їсться в зимі або на весні.

Передівсім треба уникати більшої скількости товщу й цукру. Мясо треба їсти лише раз на день. Треба споживати багато листястої ярини та овочів. Пити багато холодної води, але без леду. Добре пити молоко, маслянку.

МОРОЗИВО НА ПРОХОЛОДУ?

З того, що лікарі кажуть уникати в спеку товщу й цукру, виходить ясно, чи порадно холодитися в спеку морозивом („айскрімом").

Лікарі кажуть не їсти товщу й цукру, а морозиво це якраз заморожений цукор і товщ. Лікарі тому не кажуть їсти товщу й цукру, бо цукор і товщ це топлива, себто доставляють тілу тих складників, що підтримують у тілі теплоту. Отже хто в спеку їсть морозиво, той їсть топливо, від котрого йому стане ще горячіше.

„Якто?" — здивується не один. „Говори такому, як ти сам. Адже цукор і сметана в морозиві заморожені! Як можуть вони давати тепло?"

А що сказалиб ви, якби хтось попробував собі охолодити хату, затопивши в хаті вуглям, котре він подержав кілька годин у холодільні („айсбаксі")? Чи від того, що вугля постояло в холодільні та стало холодне як лід, воно перестає гріти, як ним палити?

СКІЛЬКИ КОМУНІСТІВ?

Жінка президента Рузвелта мала з нагоди повороту до палати в Гайд Парку розмову з представниками газет і з іншими принагідними гістьми. Найбільше запитів відносилося до робітничих справ.

Питались між іншим, чи добачує вона в Америці які признаки, що тут розвивається комунізм.

Ні, вона цього не добачує. Вона певна, що в Америці діяльність комуністів слабне й число комуністів паде.

Могла пані Рузвелтова додати, що від останніх виборів не стало багато комуністів спеціяльно серед високих федеральних урядників. До виборів наприклад головним комуністом (в очах противників) був президент Рузвелт. Від виборів про цього комуніста вже більше ніхто не говорить.

Дешева жінка.

— Пане пафкер! Я вже не можу витримати зі своєю жінкою. Купіть собі її. Кілько дасьте?
— Ані цента.
— Згода! Беріть її.

Педагог.

Батько до сина: Я не розумій, хлопче, як ти можеш бути такий нечемний! Чи ти бачив, щоб я колись так захо вувався, коли був у твоїх літах?

РОЗУМНИЙ ФЕМІНІЗМ, ЧИ АБСУРД?

Жінка президента американських Злучених Держав виступила недавно з цікавим проектом, що викликує в пресі цілого світу чимало дебат і коментарів. Проект той не є вже такою новиною, бо на ту тему вже давненько ведуть у ріжних країнах голосніші чи тихіші суперечки. Пропонує пані Рузвелт, щоб чоловік платив жінці, що занята тільки своїм домашнім господарством та веденням дому і вихованням дітей, якусь платню. Феміністки, прихильниці пані Рузвелт та які вже давніше той проект у ріжних країнах висували, стоять на тому становищі, що жінка, присвячуючи всі свої сили і час домашньому огнищу, не має змоги заробити собі на свої щоденні видатки, є у всіх дрібницях залежна від чоловіка, а також, не маючи змоги відложити якійсь гріш на старші літа, часто по смерти чоловіка, який може записати свій маєток кому іншому, лишається покривдженою та незабезпечена. Вважають феміністки, що домашня праця є не легша від інших робіт, які виконують жінки по ріжних підприємствах чи бюрах, а тому за неї належиться також оплата, яка жінку усамостійнювалаб та давалаб їй почуття рівноправного з чоловіком члена родини у відношенні маєтковім.

Поруч з питанням оплати праці господині дому та матери родини випливає ще й інше питання, а саме: за який час праці має чоловік платити жінці. І тут пані Рузвелт виступає з проектом восьмигодинного робучого дня для жінки. У себе в хаті зобовязана жінка працювати вісім годин денно, так, як і в інших підприємствах.

Є ще кілька дрібніших уступів того „законопроекту", яких, на жаль, не можемо докладно обговорити, бо сам той законопроект преса покищо подає недокладно.

Можна до цього виступу жінки американського президента ставитись ріжно і ріжно можна розглядати саму суть такого закону та мотиви, які були причиною його народження. Певне лише одне, що не треба ні одній стороні ні другій впадати в крайности та не треба забувати і про людську гідність, яка крім матеріяльної сторони повинна тут прийти під увагу.

Очевидно, що матеріяльна незалежність замужньої жінки повинна бути якось унормована, що ті жінки, що ведуть власний дім і виконують усю роботу своїми силами та часто ризикують своїм здоровлям, а навіть життям при виконанні тих домашніх робіт, повинні би мати може більше признання для своєї праці та заслугують на пошану за неї, а не на презирливе відношення як до менш вартісних членів родини, лише тому, що не приносять до хати зароблених десь на стороні готових грошей. Але рівночасно не можна зводити становища матери родини і господині дому до становища якоїсь найманої слуги, яка в своїй родині виконує всі ті праці й обовязки з почуттям відповідальности перед своїми дітьми та чоловіком, з яким вона звязана морально, а з почуттям платної робучої сили, яка ту працю виконувати мусить, а не робить її добровільно. Тут буде дуже тяжко знайти якусь відповідну межу і форму, яка не руйнувала би тісного родинного звязку, де підставою є взаємне довіря, пошана та солідарна відповідальність перед дітьми та одного перед одним. Закон той замісць унормувати родинні відносини і становище жінки в родині, може принести більше деморалізації і приниження жінки, бо все даватиме можливість чоловікові трактувати жінку не як товаришку життя, а як найману силу, що зле виконує свої обовязки. Тут не можна рахувати тільки на ідеальну сторінку людських характерів, бо тоді зрештою непотрібно булоб цих річей нормувати законами, але треба передусім рахуватися саме з тими злими сторінками людської вдачі, які спонукали жінок ставити справу аж в таку крайню площину. А чи примусом тут пощастить щось зробити — сумнівна річ.

Проект 8-годинного робучого дня для жінки, що веде власний дім, є матірю родини та несе всі ті обовязки з повною відповідальністю за своє високе призначення виховниці молодого здорового тілом і душею покоління, є мабуть уже зовсім неосяжний, а в тій формі, в якій подає про нього щоденна міжнародня преса, заносить уже деякою несмачністю та абсурдом. Нехай спробує дбайлива мати, навіть коли вона американка, обмежити свої обовязки на вісім годин денної праці, нехай спробує дбайлива господиня дому працю свою перервати, бо скінчилось приписаних їй 8 годин праці!

Розуміється, що необхідно унормувати працю жінки у власній хаті, але мабуть виходячи трохи з іншого становища, ніж матеріяльне забезпечення. Суспільність мусить звернути увагу на те, що жінка часто працює в своїй родині понад сили, за те трактують її працю без належного признання. Жінка мусить також бути забезпечена відповідними законами на випадок хвороби чи старости маєтково і коли чоловік цього не зробить добровільно, то на це треба знайти якусь примусову форму, але не у формі місячної, тижневої чи може й щоденної платні. Дивно, що саме проект такого закону повстає в Америці, де взагалі 80 відсотків усього грошевого обороту переходить через руки жінок та де жінка вже є майже господинею у своїй хаті і родині. Але може саме це і є причиною таких родинних взаємин, які вимагають аж таких законів.

Для нас такі законопроекти невідповідні. Нам мабуть треба шукати іншого виходу з тої досить складної ситуації, в якій опинились також деякі наші родини наслідком повоєнного розладдя. На такі ексцентричности, як Америка, ми собі дозволити не можемо, бо це доведе до остаточного родинного розладдя, а ми мусимо памятати, що саме міцна родина є основною клітиною національного та державного життя. У нас мабуть традиція, взаємне порозуміння, пошанування один одного та любов зроблять більше, ніж законне унормування родинних взаємин. На жаль, саме ті прикмети нашого родинного життя, які цементували його, чомусь останніми часами слабнуть і ось над цим нам слід би задуматись та пошукати причин тої недуги і способів її лікування. — („Діло").

Х. К.

ХЕМІКИ ГОТОВІ ЗРОБИТИ ВЖИТОК З ФАРМЕРСЬКИХ ВІДПАДКІВ.

Хеміки перетворять міліони тон відпадків хліборобських продуктів на пожиточні матеріяли для індустрії — виявив д-р Генрі Найт, голова Державного Департаменту Агрикультурного Бюра Хемії та Навозу, свій здогад перед тутешнім зібранням Полудневої Хемічної Конференції.

Д-р Найт вказав на міліони долярів додаткового хліборобського прибутку через наукове вживання лупин з помаранч і цитрин, з зерна лену, бульби та морських складів, таких як клей.

Д-р Найт пояснював, що ціла продукція целюльози, цебто матерії, з якої утворені стіни ростинних клітин, з усіх фарм краю виносить коло сто міліонів тон річно. Вживання тогож у формі паперу, будівельних дощок, ізоляційного та поглощального матеріялу, як теж перетвору в харчі, зілля, фарби, лякери, краски і косметики, це зваблююче поле на досліди, котрими багато хеміків бажалиб занятись, якби мали гроші та час.

Дальше він сказав, що кожний фунт зерна випродуковує один до півтретя фунта билиння і лупини, а таксамо з лену, рижу, лїскових горіхів, тощо, остаються відпадки, на котрі фармери витратили гроші на погноєння, віддали свою працю і капітал. Старі методи вжитку тих відпадків для годівлі худоби та перетворювання на родоплід не приносять фармерові користей і з тих то причин хемічний процес фармерських відпадин на продукти грошевої вартости є дуже пожаданий.

ФЛІС.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

На інвалідів.

На заручинах панни Стефанії Лемко, що відбулися 27-го червня, зібрано на інвалідів $4.25. Збіркою занялись пані Ніколс і І. Безгацький. Гроші пересилано через Обєднання.

П. Задорецький.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

НЮ ГЕЙВЕН, КОНН.

Враження з 7-го Зїзду ОДВУ.

Як нам відомо, 7-мий Зїзд ОДВУ відбувся при технічній помочі Стейтової Організації стейту Конетикот та місцевого виконного комітету. Стейт Конетикот не є дуже великий, але славний тим, що в самім місті Ню Гейвен є найбільший університет, Єйл, знаний певно не лише в цілій Америці, але також у цілому світі. Стейт Конетикот має поверх півтора міліона мешканців.

В Ню Гейвен попри інші народности є теж багато поляків. Вони пильно слідкували за нашим зїздом і тепер не можуть з дива вийти, що наш нарід так зріс і піднявся, що потрапив відбути свій зїзд у найбільшому готелі, Тефт, у Ню Гейвен, і то в найкращому порядку та з найбільшою гідністю. Навіть американські часописи розписалися про те. Вістка розійшлася не лише по цілому стейті Конетикот, але й по цілій Америці.

Нас, українців, назвичайно приємно вражав факт, що високодостойний гість, п. генерал Віктор Курманович, та інші старшини і підстаршини Української Армії підносили думки, з яких плила надія, що воскресне Україна, і то вже в короткому часі. Допоможи, Боже!

Михайло Довгий.

БОСТОН, МАСС.

Націоналістичні Дні.

Гарне діло започаткувала Організація Державного Відродження України, а це: українські націоналістичні свята, получені з пікніками. На такі свята зїжджаються маси націоналістів та щирих українських громадян, щоб на свіжім воздусі, на лоні природи обмінятися думками про рідний край та про його тяжку неволю.

Останніми часами такі свята почали набирати великої ваги та перетворюватись у маніфестаційні зібрання. В околицях Нової Англії останніми часами відбулися два такі націоналістичні здвиги в одному місяці, а саме: один 13. червня ц. р. у Вунсакет, де були приявні тисячі українців з самого Вунсакету й околиці, а другий 27-го червня, але вже в іншій околиці, а то тому, щоб дати змогу прийти на цей здвиг іншим українцям, яким було задалеко на перший.

Цей другий здвиг відбувся в Пібоді, Масс. Його влаштував комітет, що складався з представників відділів ОДВУ з Бостону, Менчестер, Н. Г., та МУН з Сейлем, Масс. Хоч день передтим падав зливний дощ і здавалося, що цей здвиг не вдасться, то проте комітет продавжав уперто всі приготування до цього здвигу. В неділю небо знову випогодилось і настала гарна погода. На здвиг почали зїздитися люди, і то не тільки з близьких, алей і з далеких околиць. Наші завзяті Союзовці з гром. Вавришином на чолі, приїхали аж з Голійок, Масс., що віддалене про сто двадцять миль. Їхати так далеко на пікнік, то треба дійсно великого запалу й завзяття. Цілий цей здвиг випав надзвичайно гарно. Панував щирий настрій і завзятий український дух, який зєднував усіх українців під один націоналістичний стяг. Програма була дуже багата. Виступали танцюристи в Лоренс, Масс., і з Сейлем, Масс., які вивязалися прекрасно зі своїх точок. Також дуже гарно виконувала ріжні музичні точки оркестра з Сейлем, Масс., під проводом гром. О. Ірхи. Гарно виконав свої вокальні точки хор з Бостону під управою о. Кушніра. Потім була промова п. В. Душника з Ню Йорку, котрого комітет спеціяльно запросив на те свято. Гром. В. Душник знаний добре нашій околиці, а також по цілій Америці, як щирий націоналістичний провідник, що працює в Центральній Управі ОДВУ, передтим як редактор „Націоналіста" і гол. секретар, а тепер як редактор. Він представив присутнім значіння праці українських націоналістів у рідному краю й поза кордонами України. По нім забрав слово гром. Давискиба й закликав присутніх ставати в ряди українського націоналізму. Гром. Чопик закінчив програму подякою присутнім за їх участь.

Треба зазначити, що молоді націоналісти з Сейлем були повбирані в гарні однострої та робили на всіх дуже гарне враження. Але їх вартість для українського націоналізму є не лише в однострої. Вони працюють також завзято і витревало для української справи і своєю корисною працею стали відомі майже в усіх громадах Нової Англії. Цей здвиг відкрив був їх провідник, молодий націоналіст Осип Ірха.

З цього здвигу була також гарна фінансова користь, бо лишилося чистого приходу $151. Комітет з цього розділив: на боєвий фонд $100, на Рідну Школу $15, на інвалідів $15, на пресовий фонд „Націоналіста" $20. Разом передав на зїзді ОДВУ в Ню Гейвен делеґат відділу МУН в Сейлем, та Окружної Управи гром. Хомяк, суму $150.

Ось такими ділами, а не балаканиною, ми виборемо волю рідному краєві.

М. Давискиба.

ВАШІ ОЧІ

Написав д-р А. Нюгавс (Newhouse) Оптометрист, 335 Ґров Ст., Джерзі Ситі, Н. Дж.

Очи може лікар оглянути й направити. Що зависокоцінний дар це нове наукове медичне знання боронити зір наших очей! Майже вся розкіш, яку маємо в мистецтві, в літературі, та в природі, приходить нам через зір наших очей. Можливо, що ми замало цінимо цей високоцінний дар, але нам тяжко цінити зір, бо ми ніколи не мали досвіду, що значить брак зору в людини. Ми всі боїмося сліпоти, але, чи ми є свідомі, яку втрату маємо, коли наш зір не є нормальний? Ваша здібність при праці ,ваше щоденне життя й вся ваша розкіш залежить від очей. Коли зір слабіє, то ваші здібности до праці маліють. Отже подумайте про ріжну працю, яку очи виконують. Вони пізнають чи відріжняють форми, величини, кольори, віддалення, світло, темність та швидкість переходячих ріжнородностей. Око це є найліпший фотографічний апарат, який колинебудь був на тім світі. Фактом є, що око є дуже подібно збудоване до фотографічного апарату. Праця очей є надзвичайно дивна, але ми рідко коли думаємо про неї. Ми приймаємо дар нашого зору без належної цінности. Подумайте хвилинку про важливість ваших очей. Ви, цілком природньо, дуже настрашилися би, колиб ви мали стратити зір. Ви співчуваєте тим тисячам сліпих людей в Америці, котрі стратили зір. Але, чи ви є задоволені життям лише з частиною вашого зору?

Дбання про зір очей це основний закон доброго здоровля. Ніхто не є дійсно здоровий, хто має слабий зір. Продовження недбалости про зір очей причиняється до серіозної недуги. Зір ваших очей міняється, як ви старієтесь. Отже ваші окуляри також повинні бути змінені відповідно до вашого віау. Один безпеперечний спосіб, це оглянення вашим лікарем очей хоч раз на рік. Памятайте, що ви можете купити окуляри, при помочі яких ви можете защадити ваш зір і його поліпшити, але ви не можете купити нових очей.

В школі.

— Чому ти, Ромцю, нарисував дим з комина жовтим олівцем?
— Бо в нас на обід смажили яєшницю.

ПОБОРЮВАННЯ НАШИХ КОМАШНИХ ВОРОГІВ.

Наші комашні вороги завсіди нас атакують. Вони нищать нашу поживу і шкодять нашому здоровлю. Вони постійно поширюють своє панування, якщо ми не поборюємо їх.

Наука дала нам сильну зброю для вжитку проти них, але наша боротьба мусить бути постійна, щоб принесла успіх. Одначе це дорого коштує. Підчас депресії булиб вичерпались фонди і робучі сили, якби Федеральна Програмова Праця не була створила WPA для ведення боротьби.

Робітники WPA вимітують отруєю сверщків, званих мормони, у стейті Айдаго, змивають скотину отруйним розчином для винищування кліщів у Тексасі, і чистять нездорову деревину у Ню Йорку, Масачусетс та інших стейтах для охорони перед поширенням голяндської недуги. Випалюють пільних скакунів у Вайомингу і здержуть атаки аргентинських мурашок у Місісіпі. Вартість їх праці, а саме збереження плодів та охорони здоровля, не дасться оцінити.

Фармери на допомогах працювали у проєктах для винищування пільних цвіркунів останні два роки в Айдаго, Неваді, Вашингтоні та Юті. Вони охоронили земельні збори цілих повітів від тих комах, котрі безпощадно точать кукурудзу.

У Вайомингу, де пільні скакуни шкідливіші від сверщків мормон, робітники WPA поборюють їх через посів затроєного зерна на їх шляху. Та боротьба є тільки частинно успішна, бо скакуни теж можуть літати, а наука до цієї пори ще не видумала способів здержування літаючих орд.

У Флориді, Луізіяні й Тексасі, де від 1906 року Бюро Торговлі Скотиною вело кампанію за нищення кліщів у скотини, тепер робітники WPA помагають змивати та переводити оглядини худоби.

Звичайний деревний або собачий кліщ, цей розносник плямистої лихорадки Скалистих гір, є небезпечний для людей. Цей кліщ появивсь у збільшеній скількости підчас останніх років у середущих атлянтійських стейтах. Проєкти для нищення їх при допомозі WPA ведуть свою діяльність у Делаварі, Мериленді, Вірджінії й Дистрикт Коломбії.

68 літ так званий циганський міль нищив великі обшари садів і лісів западніх та середньо-атлянтійських стейтів. Для боротьби з тою язвою Ентомольогічне Бюро вислало на несповна два міліони акрів загрожених піль невелику армію допомогових робітників, котрі вирубали 25,400 зруйнованих дерев, урятували скропленням 151,400 акрів лісу від погуби, знищили 16,000,000 гусільниць і 5,493,000 яєчних комірок. На цілі цього головного проєкту нищення галапасів призначено $4,108,250 для FERA та WPA за останні два роки.

Допомогові робітники прочистили теж три міліони акрів лісу у стейтах Нової Англії, нищачи зимове павутиння буро-хвостого молю, котрий руйнував яблінки та дикі черешні.

Бавовняні поля Арізони і Флориди користають із кампанії проти так званих довгоносих турберів та рожево-трубкових червів. У північно-східніх та в прилягаючих до Великих озер стейтах робітники WPA наглядають над 32 тисячами акрів кукурудзяних піль, точно слідячи за так званим европейським вертільником кукурудзи. Вест Вірджінія має проєкт для нищення кедрового садна, з котрого розвиваються кедрово - ржаві грибки, що тяжко ушкоджують яблінки.

Від одного до другого побережжя Америки залога робітників поборює чорну ржу, пухерову ржу білої сосни та подібні деревні недуги. Вони пройшли звиш чотири міліони акрів гір, покритих соснами, в усіх сорок вісьмох стейтах, щоб вишукати та знищити галапаси соснових дерев.

Міль вчасного яблока, попелюху, червоного павука, жучиху та лозову ржу поборюється фондами та працею WPA.

Поборювання цих комашних ворогів є коштовне, але непоборювання їх принесло би більші втрати.

Розсіяність.

Один професор збирався йти на похорон свого приятеля і доручив служниці, щоби пригадала йому про це в 5-тій годині.

На означену годину приходить служниця і каже:

— Пане професоре, вже час.

— Добре, за хвилину!

За хвилину знов приходить служниця і пригадує, а професор підносить знад книжки голову і каже:

— Не маю часу, піду колись інакше.

Всі ми смертні...

Пан Шнапсик вертається по півночі додому. Озлоблена подруга допитує пана Шнапсика, як слідчий суддя.

— Деж ти волочився досі?

— На цвинтарі був я, душко.

— На цвинтарі? А хтож умер?

— Всі, серце, вмирають, всі!..

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА. ПИШІТЬ ПО НАЙНОВІШИЙ ЦІННИК КНИЖОК.

ЗАКШЕВСЬКУ ВБИЛА ЖІНКА.

Слідство у справі вбивства 68-літньої вдови Ольги Закшевської при вул. св. Софії у Львові довело швидко до викриття злочинця. Стверджено, що невідомий хтось дістався до мешкання не силоміць, але що Закшевська пустила його добровільно і при ньому робила перед зеркалом свою туалету. Отже був це хтось з її знайомих. Тому поліція почала вивідуватись про особи, що відвідували Закшевську, і ствердила, що в небіжки часто бувала далека її кревна Марія Рогозінська, емігрантка з Москви, що мешкала у Львові, при вул. Марії Сніжної як субльокаторка. Переведена в неї ревізія виказала, що слідство знаходиться на добрій дорозі. Стверджено, що Рогозінська має поверх 30 літ, є замужня, але з чоловіком не живе. Зате удержувала ближчі зносини з одним інжиніром, який тільки незначно спомагав її матеріяльно, так, що вона назагал бідувала. Взята в перехресний вогонь допитами, призналася, що то вона вбила Закшевську та зрабувала їй коло 200 зл. і два золоті перстені. З тих грошей знайдено при ній ще 30 зл., решту видала вже на нову гардеробу і нічну забаву зі своїм коханком. Частину гардероби, в якій вернулась від Закшевської, спалила в печі, тому, що була покрівавлена, а з іншої пробувала змити кров. Два перстені, забрані Закшевській, продала на пл. Сольських за 30 зл. Арештовано її в неділю попол. Показалося, що Закшевська дуже милосердилась над нею, часто гостила її у себе, а навіть хотіла взяти її за свою господиню і товаришку, бо Рогозінська, маючи середню освіту, представлялась інтелігентно. Дальші доходження заповідаються немеенше сензаційно. Таким чином пішли марно протиукраїнські цькування частини польської преси, яка навіть цій справі хотіла надати політичний підклад, звалюючи вину на українців. Вже зазначили, що син убитої Закщевської, слідчий суддя в Золочеві, веде слідство в справі вбивства в Белзці, хоча характер белзької справи досі ще не вияснений; вже підкреслили, що бл. п. Ольга Закщевська, хоча гр.-кат. обряду, була гарячою польською патріоткою; пригадали, що, мовляв, когось там із родини Закшевських українська влада засудила була на смерть, але остаточно помилувала... Словом, зачиналась велика протиукраїнська нагінка, аж нагло саме слідство зробило кінець україножерній оргії.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА"

ЖАХЛИВИЙ ЗЛОЧИН ТАНЦЕРКИ І МОРФІНІСТКИ.

У звязку з убиством бл. п. Ольги Закшевської, вдови по прокураторі, у Львові, виявились дальші подробиці. Душогубка Марія Рогозінська скінчила 35 літ, є православного обряду і має за собою буйну минувшину. Вродилася в Москві, шляхом репатріяції вернулась до Польщі, де зложила іспит зрілости, виїхала на якийсь час до Росії і знову знайшлася в Польщі. Була замужна за адвокатом д-ром Чадацьким, однак з ним розвелася і вела веселе життя, виступаючи як каварняна танцерка. Тому рік познайомилася в товаристві з бл. п. Закшевською і часто в її домі бувала, вмовляючи в неї, що є по батькові її далекою кревною. Добродушна Закшевська помагала їй матеріяльно й обідами. Хотіла навіть взяти її до себе на мешкання як господиню, а в останньому часі радила їй виїхати як домова кравчиня до свого сина, начальника суду в Сколім. Не зважала на те, що Рогозінська, будучи людиною звихненою і наліговою морфіністкою, до ніякої праці не надається. Тимчасом Рогозінська віддячилася своїй добродійці жахливо. Знаючи, що Закшевська щадить гроші, рішила її ограбити. Купила собі молоток і сховала його в торбину, прийшла одної пятниці до Закшевської. Одначе свого пляну не виконала, бо служниця їй перешкодила. Зробила це на другий день, коли служниця вийшла на закупно. Рогозинська піднялася чесати перед зеркалом свою жертву. Нараз добула молоток і вдарила ним Закшевську кілька разів по голові, так, що кров брязкала довкола і мозок виплив на верх. Опісля душогубка прикрила голову вбитої шаликом та рушником і почала шукати по шуфлядах грошей. Знайшла готівкою тільки 170 зл., а щадничу книжечку на 1,000 зл. кинула. Взяла теж два золоті перстені. Виходячи з мешкання, перевернула горіючу спіритусову лямпку на підлогу і запалила папери, які повикидала із шуфляд. Незабаром вернулася служниця з міста і заялярмувала замужну доньку вбитої, що мешкає в сусідній камениці. Тимчасом Рогозінська пішла до міста, продала перстені за 30 зл. і купила собі першусього нові панчохи, які убрала в публичному кльозеті, а свої покровавлені принесла до дому і спалила. Опісля пішла зі своєю господинею до міста купувати іншу ґардеробу. Коли вечором газети принесли перші вістки про її злочин, вона попала в сильне зденервування. Вернувшись із нічної забави з інж. С., вона не спала до рана. На другий день випрала свою блюзку, на якій були теж плями з крови, і спакувала всі свої річи, щоб виїхати зі Львова. Тимчасом поліція її арештувала. У слідстві спершу не хотіла признатися до вини, мовлячи, що як прийшла до Закшевської, застала її вже вбитою. Врешті призналася до всього і, привезена на місце злочину, оповіла докладно свій учинок. Тіло вбитої віддано лікарській секції, опісля вислано до Золочева, де похований чоловік Закшевської, як відомо, шеф золочівської прокуратури. Жорстоку вбивницю відставлено до слідчої вязниці.

В лябораторії.

Професор хемії до слухачів: Якби цей експеримент нам не вдався, то можете бути певні, що за пару секунд цілий будинок вилетить у воздух. Прошу панів підійти ближче, щоби ви могли з того якнайбільше скористати.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

ТАРЗАН І БОГИНЯ МАЇВ.

(61)

Злочинне серце Раґляна снувало нове душогубство. Він прийшов тепер до переконання, що ніщо інше не спинить Тарзана, тільки смерть. Він навіть сам мав велику охоту затопити кулю зі свого револьвера в грудях Тарзана. В тій ціли він хотів засістися на нього, але скоро змінив думку. Ану, куля хибить? Він боявся підходити заблизько до Тарзана.

Тоді він почав придумувати інший плян. В його серці товклися ріжні злочинні гадки, немов на екрані леси. Нарешті він знайшов плян і, закликавши одного свого опришка, промовив: „Пако, наставмо сильце на Тарзана! Чортівське сильце! Він іде вслід за нами і цілком певно попаде на нього Я волію, щоб він попав у сильце, ніж на нас безпосередньо!"

Після тих слів Раґлян враз зі своїми опришками почав наставляти сильце. Вони нагля-нули гнучке дерево, до його кінця причепили линву, що закінчувалася петлею. Цю петлю вони положили на землю і притрусили листям. Опісля наставили язичок, який, коли його хтось порушив, увільняв зігнене дерево і воно з шаленою скорістю потягало за собою петлю.

Раґлян приглядався цій роботі і був уповні задоволений. Та тут прийшла йому гадка до голови: коли петля схопить Тарзана, то його спільники можуть його увільнити. Він звернувся знову до Пака й сказав: „Пако, ти заховаєшся тут у корчах. Коли петля схопить Тарзана, ти вкоротиш йому муки... Бо не можна дивитися, як люди надмірно терплять, Пако!"